

Formatief evalueren: het leren van de leerling centraal

Landelijke dag Zorg en Welzijn 2018

Nynke Jansma

Formatief evalueren

Welkom!

Kennismaking: waar herkent u zich in?

Waar herkent u zich in?

Eigenlijk heb ik geen toetsen nodig om te weten waar mijn leerlingen staan.

Waar herkent u zich in?

Ik heb het regelmatig met mijn leerlingen over leerdoelen en succescriteria.

Waar herkent u zich in?

Ik pas regelmatig mijn onderwijs aan naar aanleiding van antwoorden / producten / resultaten van mijn leerlingen.

Waar herkent u zich in?

Als ik feedback geef koppel ik dit aan concrete ideeën voor vervolgacties.

Waar herkent u zich in?

Ik leer leerlingen om zichzelf en elkaar te beoordelen.

Waar herkent u zich in?

Op mijn school staat formatieve evaluatie op de agenda.

Waar herkent u zich in?

Ik wil in mijn lessen (mijn afdeling / school) graag meer doen aan formatieve evaluatie.

Programma

- Kennismaking
- Bekend? Benieuwd?

- Wat, waarom en hoe?
- In gesprek
- Hoe verder?

- Bewaard?

Formatief evalueren

Bekend? Benieuwd?

Vul in op het kaartje

Formatief evalueren

Bekend? Benieuwd?

Vul in op het kaartje

Wat is formatief evalueren?

Alle activiteiten die leerlingen en docent uitvoeren om de leeractiviteiten van leerlingen in kaart te brengen, te interpreteren en te gebruiken om betere beslissingen te nemen over vervolgstappen (Black & Wiliam, 1998).

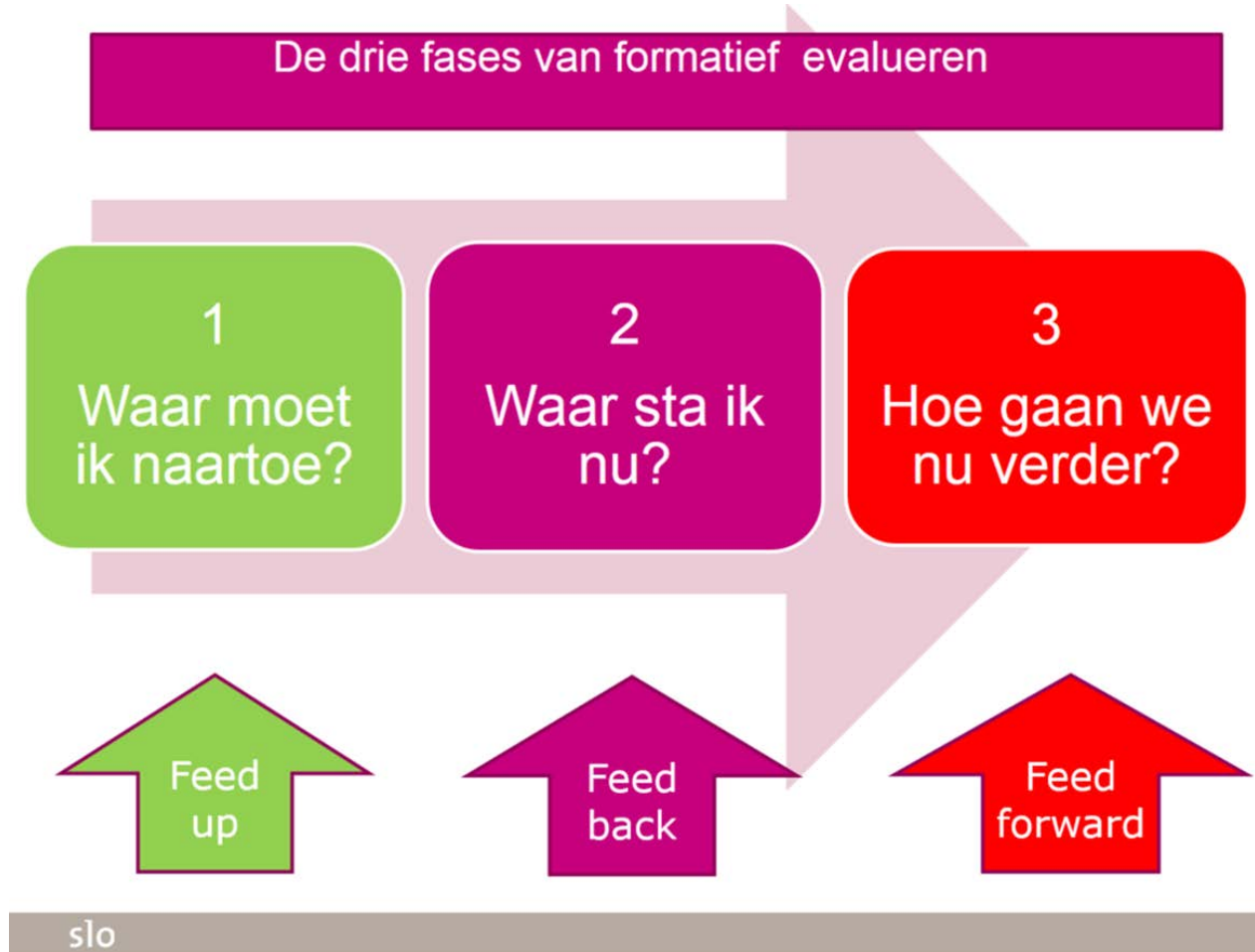
Waarom formatief evalueren?

- Het leerproces van de leerling verbeteren
  - Opbrengstgericht werken
  - Diagnostisch toetsen
- Leerlingen meer betrekken bij en verantwoordelijk maken voor hun eigen leerontwikkeling
  - Assessment for learning

Waarom actueel?

- Behoeftte aan meer aandacht voor het leren van de leerling
- Bezwaren tegen toetscultuur waarbij veel tijd en energie wordt besteed aan toetsen en het onderwijs vooral voorbereidt op de toets

Formatief evalueren: drie fases

Rollen voor docent, leerling, medeleerlingen

	Waar werkt de leerling naartoe?	Waar is de leerling nu?	Hoe komt de leerling naar de gewenste situatie?
Leraar	1. Verhelderen van leerdoelen en delen van criteria voor succes	2. Realiseren van effectieve discussies, taken en activiteiten die bewijs leveren voor leren	3. Feedback geven gericht op verder leren
Medeleerling	Begrijpen en delen van leerdoelen en criteria voor succes	4. Activeren van leerlingen als belangrijke informatiebronnen voor elkaar	
Leerling	Begrijpen van leerdoelen en criteria voor succes	5. Activeren van leerlingen in het stimuleren van eigenaarschap over het eigen leren	

Vijf strategieën van formatief evalueren (Leahy, Lyon, Thompson & Wiliam, 2005)

Formatieve evaluatie als continu proces

- Integreren in het leerproces: continu en op het juiste moment evalueren en terugkoppelen
(formeel en informeel toetsen)
- Leerlingen uitdagen elkaars werk te evalueren
- Leerlingen leren hun eigen leerproces te sturen:
  - te onderzoeken waar ze staan in hun leerproces
  - hun leerproces te monitoren en strategieën te bedenken om stappen te zetten

Wat doet dit met de leerling?

- Ontwikkeling zelfregulerend vermogen
- Positieve invloed op motivatie
  - ‘zelfdeterminatietheorie’ van Deci & Ryan: motivatie bevorderen door inspelen op de basisbehoeften autonomie, competentie en verbinding
- <https://www.youtube.com/watch?v=IStaNx1pTZ8>

Werkvormen bij de vijf strategieën

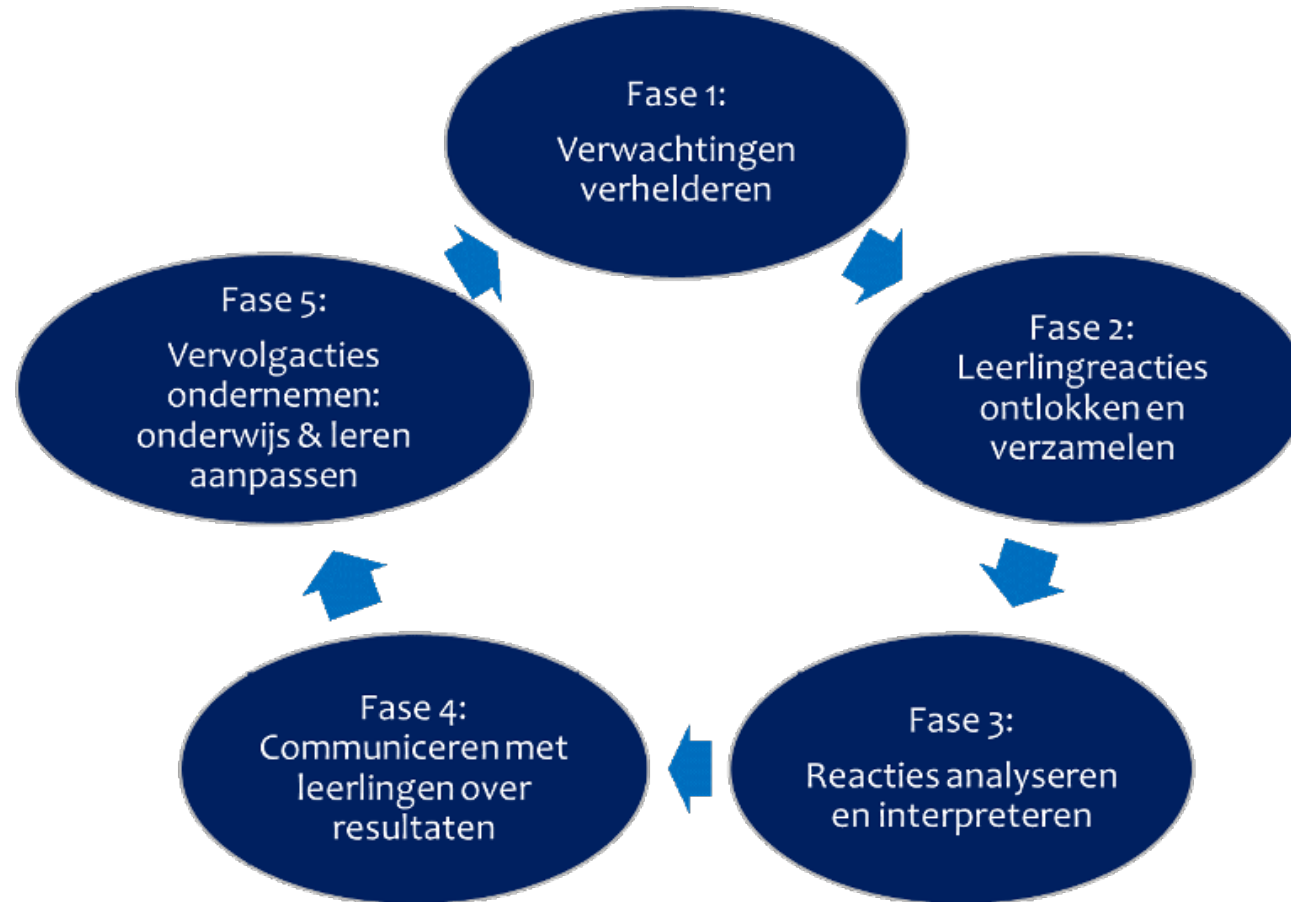
- Heel veel voorbeelden / suggesties te vinden:
zie overzicht voorbeelden en bronnen
- <https://www.youtube.com/watch?v=IStaNx1pTZ8>

Feedback op verschillende niveaus

- Taak
  - Proces
  - Zelfsturing (voorbereiding, uitvoering, reflectie)
  - Persoon
-
- N.B. Fouten maken mag!

Formatieve toetscyclus: 5 fasen

(onderzoek Judith Gulikers & Liesbeth Baartman)

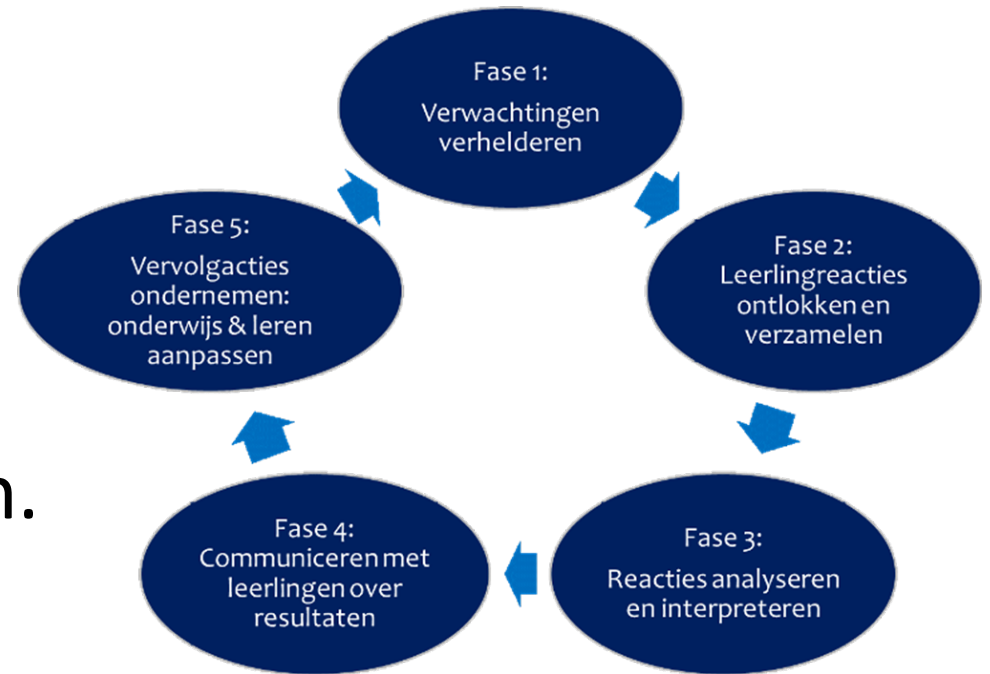

Formatieve toetscyclus

Van belang: samenhangend uitvoeren van alle fasen

Vaak gedaan: 2 – 3 – 5

Vervolgacties: niet alleen herhalen, vertragen of versnellen, maar echt de instructie aanpassen. Leerlingen laten meedenken.

Formatief en summatief toetsen bij beroepsgerichte keuzevakken

Wat **moet** getoetst worden in het schoolexamen?

- Alle deeltaken, maar niet alle eindtermen
- Er moet sprake zijn van een "dekkende toetsing" waarbij het gaat om de essentie van het examenprogramma. U maakt zelf een **relevante, representatieve keuze** hoe en welke eindtermen getoetst gaan worden.
- **DUS: neem ruimte voor formatieve evaluatie**

Groepsgesprek

Neem een van de twee keuzevakken als uitgangspunt en bespreek de vragen.

1. Ga uit van de hele taak of van één of meer deeltaken.
Wat zijn succescriteria bij deze taak of deeltaak/ deeltaken?
Hoe kun je deze succescriteria duidelijk maken of je leerlingen ze laten ontdekken?
2. Hoe kun je leerlingen tijdens de lessen voor dit keuzevak informatiebron voor elkaar laten zijn (feedback en feed up)?
3. Wat zou je bij dit keuzevak (of bij Zorg en Welzijn in het algemeen) kunnen doen om leerlingen meer eigenaar te maken van hun eigen leren?
4. Welke leerstrategieën zou je leerlingen bij dit keuzevak willen aanleren?
5. Weet je waar leerlingen bij dit keuzevak vaak tegen problemen aanlopen of waar ze vaak dingen verkeerd begrijpen? (Hoe weet je dat?)
Hoe kun je bevorderen dat leerlingen zelf meer doen om deze problemen te voorkomen of te overwinnen?
6. Hoe toetsen en examineren jullie op dit moment? Wat zou je hier graag aan willen veranderen?

Verder met formatief evalueren

Individuele docent

- Je verdiepen in de mogelijkheden voor jouw vakgebied
- Klein beginnen: werkvormen kiezen bij de vijf strategieën

Team / vakgroep

- Visie en ervaringen delen
- Afspraken maken over formatief en summatief toetsen

School

- Visie en doelen formuleren (cultuuromslag!?)
- Communiceren met alle betrokkenen (ook ouders!)
- Plan maken voor aanpak (niet te groot beginnen)

Wat moet je als docent in huis hebben?

- Vakkenkennis en zicht op 'learning progressions'
- Vakdidactische kennis en handelingsrepertoire
- Bekwaam voelen om af te wijken van methode of voorgestructureerd curriculum
- Doorleefd begrip van formatieve evaluatie

➤ En wat levert het je op?

Bewaard?

Graag het kaartje invullen en achterlaten.

**Bedankt voor uw aandacht en veel succes met
verdere stappen!**

Vragen? n.jansma@slo.nl